

Sydamerika

Innehåll

Bilaga 1: Sydamerika – ojämnlighetens kontinent	
Regionanalys	3
1.1 Fattigdom och utvecklingssamarbete	3
1.2 Fattigdomens utbredning och den ojämlika fördelningen av politisk makt och ekonomiska resurser	3
1.3 Ekonomisk utveckling	5
1.4 Handel	6
1.5 Demokratisk utveckling	8
1.6 Folkligt deltagande och inflytande	9
1.7 Korruption	10
1.8 Konfliktanalys	11
1.9 Internflyktingsituationen	12
1.10 Narkotikahantering	13
1.11 Naturresurser och miljö	14
1.12 Jämställdhet	14
1.13 Barns rättigheter	15
1.14 Mångkulturella samhällen	16
1.15 Biståndsmiljön	17
Bilaga 2: The Millennium Development Goals	19
Bilaga 3: Nyckeldata Sydamerika	20
Bilaga 4: Ratificeringsläget konventioner och instrument för MR	23

Utgiven av Sida 2003

Latinamerikaavdelningen

Tryckt av Elanders Novum AB, 2003

Artikelnummer: SIDA2487sv

Bilaga 1:

Sydamerika – ojämnlighetens kontinent

Regionanalys

1.1 Fattigdom och utvecklingssamarbete

Den ekonomiska situationen i Sydamerika är idag ännu mer problematisk än när de internationella utvecklingsmålen antogs av majoriteten av FNs medlemsländer år 2000 (se *The Millennium Development Goals* i Bilaga 2). Som exempel kan nämnas att det första målet, att minska den extrema fattigdomen och svälten med hälften till år 2015, är omöjligt att uppnå i majoriteten av de sydamerikanska länderna, så länge nuvarande trender fortsätter. För att den ekonomiska fattigdomen ska minska måste inkomsterna öka mer än de gjort under de senaste tjugo åren, och inkomstfördelningen måste ändras. Den ojämlika fördelningen i Sydamerika är ett viktigt utvecklingshinder och omfattartillgången till inkomster, arbetstillfällen, hälsa, utbildning, rättigheter, inflytande, säkerhet, och övriga aspekter som ingår i det mångdimensionella fattigdomsbegreppet. Andra allvarliga utvecklingshinder är maktmissbruk, svaga institutioner, straffrihet, korruption, våld och kriminalitet. Alla de hinder som nämnts är inbördes relaterade.

Två fenomen som är intimt sammanhängande med utvecklingen i just den andinska regionen och är att betrakta som utvecklingshinder, är den interna väpnade konflikten i Colombia och narkotikaproblematiken. I det följande redogörs först för den allmänna ekonomiska och politiska utvecklingen i Sydamerika, med betoning på fördelning av ekonomisk och politisk makt i den andinska regionen.¹

Därefter beskrivs hur ojämlikheten påverkar olika befolkningsgrupper på olika områden. Vissa slutsatser av betydelse för utvecklingssamarbetet dras.

1.2 Fattigdomens utbredning och den ojämlika fördelningen av politisk makt och ekonomiska resurser

Antalet människor i extrem fattigdom² har ökat i de sydamerikanska länderna under de senaste tio åren, medan dess andel av befolkningen

¹ I uppdragsbeskrivningen för regionstrategin från regeringen (2002-02-07) betonades att Bolivia och Colombia skulle ägnas särskilda kapitel som de två viktigaste samarbetsländerna i Sydamerika, samt att angelägenheten av insatser i andra länder skulle avgöras ur ett regionalt perspektiv. Både Bolivia och Colombia ligger i den andinska regionen och denna kommer därmed att ges tyngdpunkt i analysen. I vissa fall är dock utvecklingar i andra delar av Sydamerika av stor betydelse för förståelsen av utvecklingen i Bolivia och Colombia – och i den andinska regionen. Därför skiftar emellanåt fokus i denna regionanalys mellan Sydamerika (ibland hela Latinamerika) och den andinska regionen.

² Till människor i extrem fattigdom räknas invånare som har en inkomst om mindre än 1 Purchasing Power Parity-Dollar per dag. Inkomstfattigdom visar sig dock ofta ha ett klart samband med utsatthet inom de andra områden som det mångdimensionella fattigdomsbegreppet anger. Se tidigare fotnot.

varit i stort sett oförändrad. Situationen varierar dock mellan länderna. Några länder har återhämtat sig bättre än andra efter den avsevärda försämring som åttiotalets skuldkris och lågkonjunktur medförde.

Fattigdomen är mest omfattande på landsbygden, men har i takt med urbaniseringen ökat snabbt i Sydamerikas städer. Den fattiga landsbygdsbefolkningen är den mest diskriminerade vad gäller hälsa och utbildning. Urbefolkningar och afroamerikaner är överrepresenterade bland de fattiga.

Den typiske fattige i Latinamerika är en kvinna eller ett barn – inte en vuxen man. Kvinnorna tjänar i allmänhet mellan en tredjedel och två tredjedelar av vad männen tjänar, och har även i övrigt sämre levnadsstandard och mindre inflytande i samhället än männen. Antalet barn och ungdomar (under 20 år) som lever i fattigdom ökade enligt FNs ekonomiska kommission för Latinamerika – ECLAC, från 110 miljoner 1990 till 114 miljoner 1999.

Däremot visar utvecklingen av indikatorer som t ex Human Development Index på en kontinuerlig förbättring av situationen i de sydamerikanska länderna. Läskunnigheten, andelen av befolkning som går i primär- och sekundärskola, liksom flera hälsoindikatorer har förbättrats avsevärt men befinner sig fortfarande på lägre nivåer än i flera asiatiska länder på motsvarande inkomstnivåer. Förklaringen är bland annat den ojämlika resurs- och maktfördelningen i Sydamerika. Ett exempel är att bara 26 procent av de barn som föds fattiga går ut sekundärskolan, jämfört med 63 procent av de icke fattiga. Förhållandet är särskilt allvarligt eftersom utbildning är den enskilt mest betydelsefulla faktorn för om en individ ska lämna eller stanna kvar i fattigdomen.³

Tillväxt är en viktig förutsättning för betydande fattigdomsminskning, men i Sydamerika har tillväxten varit otillräcklig för att kunna ha några betydande effekter på fattigdomssiffrorna. Beräkningar ger också vid hand att Sydamerika skulle behöva en betydligt större tillväxt än Asien eller delar av Afrika för att uppnå samma nivå av fattigdomsminskning, på grund av sin skevare inkomst och resursfördelning.

Ojämlikheten i Sydamerika har sedan 1980-talet fortsatt att öka. Enligt studier av IDB har den ökat i samtliga länder utom Colombia,⁴ (andra studier visar dock på att ojämlikheten ökade dramatiskt under 90-talet också i Colombia). Den är ett uttryck för en samhällsstruktur med en extremt sned fördelning av mark och egendom, skattesystem som är regressiva, avsaknad av instrument för omfördelning, samt ineffektiva system för främjandet av bland annat småföretag. Arbete inom den informella sektorn är ofta den enda möjligheten till försörjning för den fattige latinamerikanen. Steget över till den formella sektorn med större utvecklingspotentialer, bland annat möjligheter till banklån och tillgång till sociala trygghetssystem, är komplicerat och försvåras bland annat av förlegade äganderättssystem. En ond cirkel bestående av liten eller undermålig utbildning, utsatta och osäkra försörjningsmöjligheter, bristande möjligheter att påverka den egna livssituation till det bättre, samt marginalisering är realiteten för flertalet fattiga människor i de sydamerikanska länderna.

³ Stefan de Vylder

⁴ The 1990s in Latin America: Another decade of persistent inequality (Szekely, IDB 2001)

Typiskt är att inkomstfördelningen snedvrids vid varje ekonomisk kris – men däremot inte förbättras när tiderna blir bättre⁵. För dem som lever utan marginaler innebär detta förluster som inte går att ersätta: t ex barn som för alltid slutar skolan, eller sjukdomar som inte botas i tid.

Jämfört med andra världsdelar har Sydamerika mycket höga siffror för våld och kriminalitet. Vissa länder, som Colombia med 66 mord om året per 100.000 invånare, är särskilt utsatta. Den ojämlika fördelningen av resurser, ett svagt socialt kapital, samt narkotikahanteringen torde vara huvudorsakerna. De fattiga drabbas också hårdast av våldet.

Kriminaliteten bidrar till att öka den fattiges känsla av utsatthet. Det är också ett hinder för investeringar och en studie beräknar att de sociala kostnaderna för kriminaliteten i Latinamerika är så hög som 7,5 procent av BNP⁶.

De sociala utgifternas relativa andel av de totala offentliga utgifterna eller BNP har ökat i några länder de senaste åren, men en stor del av dessa kostnader går till pensionssystem, universitetsutbildning och sjukhus, som framför allt gynnar medelinkomstgrupper. De sydamerikanska länderna är i stort behov av ökade offentliga satsningar på primär- och sekundärundervisning, liksom ökade satsningar på offentlig primärhälsovård, som visat sig ha bättre utjämnande fördelningseffekter, och dessutom kan bidra till att öka tillväxten i ekonomin.

Hiv/aids kan inte förbises som en riskfaktor i regionen, men är inte ett lika stort problem i Sydamerika som på andra kontinenter. De högsta prevalenssiffrorna i Sydamerika återfinns i Brasilien och Argentina (ca 0,4–0,5% bland gravida kvinnor), men är ändå marginella i jämförelse med kontinentens mest drabbade land Haiti (13% prevalens bland gravida)⁷.

Ungefär halva Sydamerikas befolkning är sysselsatt i den informella sektorn, och den begränsade tillväxt som skett av sysselsättningen det senaste årtiondet har främst skett i denna sektor. I förhållande till befolkningsökning och en ökad tillströmning av kvinnor till arbetsmarknaden har tillkomsten av nya arbeten varit otillräcklig. En avgörande utmaning för de sydamerikanska länderna är att främja en tillväxt som gynnar de fattiga bland annat genom att skapa fler sysselsättningstillfällen, s k *pro-poor growth*.

1.3 Ekonomisk utveckling

De flesta sydamerikanska länders ekonomier kännetecknas av att de bygger på utvinning och export av råvaror, men rikligt förekommande, naturresurser. Förädling av dessa råvaror sker fortfarande i relativt liten utsträckning. Brasilien, som under de senaste årtiondena med stöd av en stor och växande hemmamarknad byggt upp en relativt modern industri-sektor, utgör ett undantag.

Exportberoendet är därför stort och de fluktuerande världsmarknadspriserna på råvaror har en avsevärd påverkan på de sydamerikanska ekonomierna. Bytesförhållandena för de sydamerikanska produkterna har försämrats under de senaste tjugo åren.

⁵ Stefan de Vylder

⁶ Stefan de Vylder

⁷ Perspektiv på hiv, no 11, 2001

Nivån på inhemskt sparande och investeringar är låg, och dessutom stagnerande, i jämförelse med de nyindustrialiserade länderna i Asien. Detta är en viktig förklaring till att den teknologiska förnyelsen och därmed också tillväxten i de sydamerikanska ekonomierna varit begränsad. En annan viktig förklaring är de omfattande externa makroekonomiska chocker som länderna utsatts för, till följd av bland annat skuldkriser, stora variationer i kapitalflöden och kollapsade växelkursregimer.

Tillväxten var i de flesta sydamerikanska länderna bättre decennierna före åttiotalets skuld kris än decenniet efter. De senaste fem åren har kontinenten utvecklats sämre jämfört med utvecklingsländernas genomsnitt, även om variationen varit stor mellan länderna. Här har de makroekonomiska obalanser Argentina och Brasilien upplevt de senaste åren, till följd av kraftigt övervärderade valutor, haft stor betydelse.

Under åttiotalet genomfördes genomgripande reformer av de sydamerikanska ekonomierna för att få kontroll över omfattande budgetunderskott, galopperande inflation och en ofta stor och ineffektiv statlig sektor. Reformerna lyckades i allmänhet stabilisera ekonomierna men ledde däremot inte till den förväntade ökningen i investeringsnivåer och ekonomisk tillväxt.

De kraftiga makroekonomiska svängningarna i de största länderna har skapat osäkerhet kring regionens ekonomiska utveckling, vilket har medfört att kapitalflödena till regionen har varierat mycket och att de makroekonomiska obalanserna förstärks. Omfattande korruptionsproblem i både offentlig och privat sektor och svaga offentliga institutioner är andra viktiga utvecklingshinder som bidragit till den låga tillväxten.

Det är när denna strategi skrivs svårt att spekulera i hur stora effekterna av den ekonomiska krisen i Argentina under 2002 kommer att bli för de andinska ländernas ekonomier. Den finansiella krisen har först och främst fått återverkningar på grannländerna i Mercosursamarbetet, framförallt Uruguay. Hur stora effekterna än kan tänkas bli, så har de fattigaste länderna ett sämre utgångsläge för att hantera krisen än de många gånger resursmässigt starkare grannarna i sydkonen med både högre BNI/capita och Human Development Index.

1.4 Handel

Den totala handelstillväxten har varit något bättre i Latinamerika än världsgenomsnittet, men sämre än utvecklingsländernas genomsnitt. Detta till trots halverades Latinamerikas andel av världshandeln mellan 1960 och 1990⁸, och har fortsatt att minska. Andelen förädlade varor av den totala handeln är betydligt mindre jämfört med de nyindustrialiserade asiatiska länderna.

De sydamerikanska integrationssträvandena på handelsområdet var omfattande i början och mitten av nittiotalet och ledde till en förhållandevis snabb utveckling av de två handelsblocken MERCOSUR (med Argentina, Brasilien, Paraguay och Uruguay som medlemmar och Chile och Bolivia som associerade) och Andinska samfälligheten (med Peru, Bolivia, Ecuador, Colombia och Venezuela som medlemmar).

Den osäkra makroekonomiska situationen har emellertid påverkat handelsutvecklingen negativt. Den trend, som innebar att den inom-

⁸ Från 8% 1960 till 4% 1990. Se Stefan de Vylder.

regionala handeln inom de två handelsblocken växte snabbare än regionens totala handel, har brutits de senaste åren. Brasiliens och Argentinas stora interna ekonomiska problem har lett till att dynamiken avtagit i MERCOSURs strävanden mot en fortsatt integrationen, underlättande av handel länderna emellan och samordnade tullminskningar mot omvärlden. Även inom Andinska samfälligheten har några medlemmars interna ekonomiska svårigheter bromsat integrationssträvandena.

En av de viktigaste förutsättningarna för en fortsatt dynamisk utveckling inom handelsblocken är att den makroekonomiska politiken samordnas bättre. Även om en medvetenhet om detta har vuxit fram, framstår svårigheterna att åstadkomma en sådan samordning som betydande, i ljuset av de stora interna obalanser som de största länderna genomlever.

USA har ett stort ekonomiskt och politiskt inflytande över regionen, inbegripet hanteringen av narkotikaproblematiken. Diskussionerna om att skapa ett all-amerikanskt frihandelsområde påbörjades 1994 i Miami. Denna process fortsätter i stort sett enligt etablerad tidtabell, vilket innebär att de förhandlingar som påbörjades 1998 skall avslutas 2005. På senare tid har dock USAs verkliga intentioner ifrågasatts, med tanke på de handelsbegränsningar som man nyligen infört för vissa manufakturprodukter och de kraftigt ökade jordbrukssubventionerna som försvårar de sydamerikanska ländernas strävan att få avsättning för sina jordbruksprodukter på den amerikanska marknaden. De europeiska jordbrukssubventionerna inom EUs ram är emellertid fortfarande ännu mer omfattande.

Under det senaste årtiondet har det skett en förskjutning av Europas betydelse för de två handelsblockens handel. Från att EU i början av 90-talet var mottagare av 1/3 av MERCOSURs export representerar EU numera bara 1/4. EUs betydelse som importör från den Andinska samfälligheten är ännu mindre och har minskat från 1/5 i början av 90-talet till ca 1/7. Förskjutningen har för båda grupperingarna främst skett till förmån för handel inom regionen.

Utvecklingen av handelsblockens import från EU uppvisar däremot ett delvis annat mönster. För Andinska samfällighetens del har även importen från EU minskat i relativ betydelse, till förmån för den inom-regionala importen, medan MERCOSURs import från EU har ökat från drygt 20% till närmare 30%. För MERCOSURs del är således ett ökat handelsunderskott med EU ett växande problem och ett förbättrat marknadstillträde – inte minst för blockets jordbruksprodukter – en fråga av hög prioritet. Vid toppmötet mellan EU och de latinamerikanska länderna i Madrid i maj 2002 upprepades kraven på ett ökat marknadstillträde för jordbruksprodukter. EU utlovade på sikt en öppning för förhandlingar om associationsavtal mellan de två blocken och EU.

Handelsblockens diskussioner med EU, strävandena att skapa ett all-amerikanskt frihandelsområde och vissa länders strävanden att samtidigt förhandla med NAFTA (med USA, Kanada och Mexiko som medlemmar) skapar ibland spänningar. Ett exempel på detta är Chile, som samtidigt för förhandlingar om fullt medlemskap i MERCOSUR och NAFTA, och som under 2002 förhandlat fram ett frihandelsavtal med EU. Samtliga länder i Sydamerika är medlemmar i WTO.

1.5 Demokratisk utveckling

Den demokratiska utveckling som utmärkt regionen sedan 1980-talet har under den förra strategiperioden i stort upprätthållits. Samtliga länder styrs fortfarande, efter någorlunda fria och rättvisa val, av civila regeringar. I flera fall har demokratier dessutom stått emot svåra prövningar i samband med politiska omvälvningar (Paraguay, Peru och Venezuela) eller extrema ekonomiska påfrestningar (Argentina och i viss mån Ecuador). Det finns emellertid orosmoln, som tyder på försämrade politiska förhållanden i form av bristande legitimitet och respekt för demokratin som politisk styrelseform. I Ecuador genomfördes under början av 2001 vad som i praktiken måste betraktas som en militärkupp, även om en civil politiker därefter gavs makten och i Venezuela genomfördes så sent som i april 2002 ett kuppöversök. Attitydundersökningar om allmänhetens uppfattning om demokrati visar också på ett vikande stöd för demokratin som politisk styrelseform⁹.

Parlamentens ställning i förhållande till den exekutiva makten är alltför svag i hela regionen, liksom de lokala politiska strukturerna i förhållande till de centrala. Positivt är att valsystemen har förbättrats och stärkts i flera länder. De politiska partierna är dock generellt sett svaga och fungerar dåligt som kanaler för medborgerligt inflytande.

Också situationen när det gäller mänskliga rättigheter är tvetydig. Länderna i regionen har ratificerat de internationella och regionala konventionerna om mänskliga rättigheter, med relativt få undantag och reservationer¹⁰. Respekten för medborgerliga och politiska rättigheter i regionen är också i praktiken förhållandevis stor, även om exempelvis efterlevnaden av ett område som likhet inför lagen visar på motsatt förhållande i flera länder. Med undantag för Colombia, förekommer idag knappast systematiskt fängslande eller förföljelse på politiska grunder, eller utomrättsliga avrättningar och försvinnanden, på samma sätt som tidigare. Däremot brister respekten för ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter på många håll. Regeringarna i regionen kan knappast sägas ta sitt fulla ansvar när det gäller att på ett jämlikt sätt tillhandahålla utbildning, sjukvård, bostäder och annan samhällsservice. Vissa utsatta grupper som barn, kvinnor, urbefolkningar och andra etniska minoriteter har särskilt svårt att få sina rättigheter respekterade och sina mest grundläggande behov tillfredsställda.

En positiv utveckling i regionen på senare tid vad gäller mänskliga rättigheter, är att de nationella institutionerna för att belysa och driva dessa frågor på flera håll har stärkts i och med skapandet av ombudsmannaämbeten och inrättande av särskilda MR-kontor inom statliga institutioner.

Den bristande likheten inför lagen är särskilt påtaglig när det gäller rättsväsenden, som i hela regionen karaktäriseras av ineffektivitet,

⁹ Mellan 2000 och 2001 minskade stödet för demokratin från 58% av befolkningen till 50%, medan stödet för auktoritär styre och synpunkten att det inte spelade någon roll vem som styr 2001 stöddes av totalt 40% jämfört med 37% året innan. Motsvarande siffror för Bolivia är en minskning från 62% till 54%, för Colombia från 50% till 36% samt för Peru från 64% till 62%. Kyrkan är den institution som åtnjuter störst förtroende hos medborgarna i Sydamerika (drygt 70% under hela perioden), följt av TV, militären, presidenten, rättsväsendet, polisen, förvaltningen, kongressen och sist de politiska partierna (20% har förtroende för dessa 2001). Regeringen, följt av stora företag och militären, anses ha mest makt i länderna. Fackföreningar anses ha minst inflytande av 10 nämnda grupper. Korruption upplevs som ett allvarligt problem i landet av mellan 80 och 90% av befolkningen i de flesta länder (lägre siffror för Uruguay och Chile). Uppgifterna kommer från Latino-barometro, en årlig opinionsundersökning i 17 latinamerikanska länder (endast Kuba och Dominikanska Republiken saknas).

¹⁰ Se tabell i Bilaga I:3

svårtillgänglighet och korruption. Strafffriheten är alltså omfattande och i kombination med en ständigt tilltagande kriminalitet en omständighet som bidrar till att undergräva demokratins legitimitet. De stora grupper frihetsberövade som hålls fängslade under långa perioder, utan att deras ärenden prövas rättsligt, är ett ständigt pågående övergrepp som intimt hänger samman med rättsväsendets bristande kompetens och kapacitet. Dock kan noteras att flera länder i regionen påbörjat reformer i syfte att modernisera lagstiftningen, effektivisera rättsväsendet och bekämpa korruptionen.

Massmedierna verkar på kommersiella villkor. Stora befolkningsgrupper har dålig tillgång till relevant information av god kvalitet. Deras närvaro och perspektiv saknas oftast i rapporteringen. Detta är uttryck för den politiska kultur som bidrar till att förstärka de fattigas marginalisering, på såväl etniska som politiska grunder. Detta hindrar inte att det förekommer alternativa medier med demokratiska uppdrag. Journalister är en yrkesgrupp som lever farligt, särskilt i Colombia. Det formella regelverket för massmedierna är i allmänhet acceptabelt, medan efterlevnaden är upp till makthavarnas godtycke.

Sammantaget ger detta en bild av förhållandena i regionen när det gäller demokrati och mänskliga rättigheter, som är mer motsägelsefull och komplex än under den förra strategiperioden. Mycket talar för att de närmaste åren kommer att präglas av den ekonomiska krisen i Argentina, som spridit sig till majoriteten av de Sydamerikanska länderna. Detta kommer att medföra stora utmaningar och sätta medborgarnas förtroende för såväl det politiska som ekonomiska systemet på prov. Under kommande år kan mycket väl demokratin i flera länder utsättas för starka prövningar med inslag av populism och starka folkliga missnöjesyttringar. Det har således blivit svårare att tala om någon entydig regional trend i dessa avseenden och det är istället mer påkallat att bedöma varje land för sig när man uttalar sig om tillståndet för demokratin.

1.6 Folkligt deltagande och inflytande

Den politiska kulturen i Bolivia, Peru och Colombia har inneburit att stora delar av befolkningen systematiskt stängts ute från påverkansmöjligheter. Marginaliseringen hänger samman med etniskt ursprung, men har också i Colombia tydliga politiska förtecken. Den drabbar de fattigaste, de sociala rörelserna och över huvud tagit dem som inte tillhör den etablerade politiska maktsfären.

Decentraliseringsprocesser, med ökade befogenheter och ansvar för kommunerna, pågår på många håll i Sydamerika. Nya former för folkligt deltagande har utvecklats både i Bolivia och i Colombia. I Bolivia har ett paket av lagar om administrativ decentralisering, folkligt deltagande och kommunal verksamhet, lagt de formella grunderna för en lokal demokrati. Kommunerna har fått utökade befogenheter och resurser och medborgarna tillförsäkras möjligheter att delta, bland annat i utvecklingen av femårsplaner. I Colombia var konstitutionen från 1991 inriktad på att öppna det politiska systemet för bredare deltagande och landsbygdsutveckling, och även här gavs befolkningen möjligheter att delta i utvecklingsplaneringen. Dessa formella möjligheter till deltagande och påverkan för de breda lagren har emellertid inte åtföljts av en reell för-

skjutning av makt och resurser. Orsakerna är bland annat avsaknad av politisk vilja, ett alltför svagt civilt samhälle, samt i Colombias fall den väpnade konflikten. I Bolivia har deltagandet i utarbetandet av kommunala femårsplaner i allmänhet överlåtits åt konsulter eller EOs, vilket lett till missnöje från såväl kommuner som organisationer.¹¹ Dessutom kvarstår problem med bristande kapacitet på kommunal nivå.

Det civila samhället ser olika ut beroende på vilket land det rör sig om. Många gånger saknas kunskap om hur man kan bilda opinion och utöva inflytande inom demokratins ramar. Andra gånger saknas samordning, gemensamma mål, visioner och strategier. Generellt sett har det civila samhället därför en begränsad förmåga att påverka staten i politiska nyckelfrågorna, liksom begränsade möjligheter att göra sin röst hörd. Det ska dock poängteras att vissa strategiska initiativ till samordning har varit framgångsrika och medfört betydande påverkansmöjligheter.

Den *katolska kyrkan* är en av de viktigaste aktörerna i hela Sydamerika, inte minst på grund av sin utbredda närvaro. Företrädare för den s k befrielsesteologin har framgångsrikt utnyttjat kyrkans struktur för att främja folkligt deltagande och gräsrotsorganisering. Flera av de organisationer som representerar dessa yttringar har under en lång rad år varit motparter till svenska enskilda organisationer med verksamhet i länderna. Kyrkan är samtidigt på flera områden en utvecklingshämmande faktor, inte minst vad gäller kvinnors och barns rättigheter.

Enskilda organisationer, EOs, har historiskt sett i flera av länderna ersatt statens bristfälliga sociala skyddsnät, genom att tillhandahålla service till medborgarna, med stöd från biståndsgivare. I takt med att statens ansvar tydliggörs och kommunernas befogenheter växer, försöker många EOs att renodla sin verksamhet till främjande av folkligt deltagande och påverkansarbete gentemot de lokala myndigheterna. Biståndsgivarna stimulerar ofta denna process. Andra EOs befinner sig närmare gräsrotsorganisationerna. Spänningar existerar mellan renodlade medlemsorganisationer och EOs, som ibland mer liknar ”think-tanks” och som förutom att de har olika struktur, ofta representerar olika sociala sektorer i länderna.

Samspelet mellan *kommunerna* och det civila samhället har getts bättre förutsättningar genom de ovan nämnda lagändringarna i Bolivia och Colombia. I Colombia har dessutom direktval av borgmästare och guvernörer gett ökade möjligheter för icke-traditionella politiska yttringar. Icke desto mindre har de flesta kommunerna i Bolivia, Peru och Colombia på grund av en svag administrativ förmåga och en kronisk finansiell kris, inte haft vilja eller kapacitet att stimulera till folkligt deltagande.

1.7 Korruption

Korruptionen är utbredd i Sydamerika, både inom statlig och privat sektor. Bolivia och Paraguay hör till de länder som ligger längst ned på Transparency Internationals korruptionsindex.¹² Korruptionen är ett

¹¹ Örjan Bartholdson, Anders Rudqvist och Charlotta Widmark

¹² Undantaget i Sydamerika är Chile, som ligger på plats 18 av 102 länder.

komplext problem, med olika förklaringar. Några orsaker är svaga institutioner, låga löner, utbredd straffrihet och narkotikaproblematiken.

Korruptionen kan också sättas in i ett maktperspektiv. Historiskt sett har det viktigaste instrumentet för att bibehålla maktstrukturerna varit den så kallade "klientelismen". De tidigare formerna (*caciquismo*, *gamonalismo*, *patronazgo*, *m fl*) handlar i den moderna tappningen om en "politisk klass" som utmärker sig genom sin förmåga att utveckla kontakter för utbyte av en rad olika favörer. De svaga statliga strukturerna gör det möjligt att utnyttja offentliga medel via politiska maktrelationer. Systemet vidmakthåller den rådande ordningen och försvårar ett stärkande av staten eller ett bredare folkligt deltagande. Såväl politiska partier som folkliga organisationer löper risken att bli instrument för att tillgodogöra sig ekonomiska och andra förmåner.¹³

Med denna tolkning motverkas korruptionen bäst av en utvecklad demokratisk kultur och stärkta demokratiska strukturer.

1.8 Konfliktanalys¹⁴

Konfliktmönstren i den andinska regionen är i grunden nära förknippade med de ojämlika levnadsförhållandena. Inkomstfattigdomen och avsaknaden av politiskt inflytande bland merparten av landsbygdsbefolkningen och bland de fattiga i städerna bör ses i relation till en tidvis snabb ekonomisk expansion i stadsområdena. Denna utveckling visar de två världar som existerar parallellt med varandra i den andinska regionen.

Den komplexa väpnade konflikt som råder i *Colombia* i dag har dessutom sina rötter i bland annat avsaknaden av statlig närvaro ute i landet, en olöst jordfördelningsfråga och politisk marginalisering av viktiga åsiktsriktningar. Konflikten i *Colombia* drabbar främst civilbefolkningen och antalet försvunna, kidnappade och internflyktingar är de högsta på kontinenten. Konfliktens expansion till områden där urbefolkningar eller den svarta minoriteten dominerar har lett till ökade flyktingströmmar.

Utvecklingen av den interna väpnade konflikten i *Colombia* är oviss. När denna strategi skrivs är läget mellan parterna låst, vilket på kort sikt ökar farhågorna för en intensifierad konfliktsituation med än fler civila offer som följd. Konflikten i *Colombia* har stor betydelse för säkerhetsläget i övriga delar av den andinska regionen. Grannländerna är känsliga för "spill-over" effekter, i form av bland annat flyktingströmmar och gränsöverskridande verksamhet från gerillan och de paramilitära styrkorna. Därtill kommer narkotikaproduktionen (se avsnitt 3.10) och ökad militär närvaro i gränzonerna. Ecuador är redan indragen i den colombianska konflikten på flera sätt. Gränsområdet mellan de båda länderna har till exempel utnyttjats av de colombianska illegala väpnade grupperna för vapeninförsel och handel med droger.

Ecuador har de senaste åren karakteriserats av politiska oroligheter i kombination med ett ekonomiskt krisläge. De senaste kortvariga regeringarnas oförmåga att etablera en konstruktiv dialog med missnöjda urbefolkningsgrupper har resulterat i protester och blockader. Den förhandling mellan regering och bland annat urbefolkningsgrupper som pågår när detta skrivs har gett visst politiskt lugn, men konfliktrisen betraktas av vissa aktörer som fortsatt hög.

¹³ För ett utförligare resonemang om klientelismen, se Örjan Bartholdson, Anders Rudqvist och Charlotta Widmark

¹⁴ Se även Pedro Valenzuela

I *Venezuela* har den politiska polariseringen ökat mellan regeringen, under president Hugo Chavez, och oppositionen, med åtföljande risker för våldsamma urladdningar. Venezuelas relationer med Colombia har alltid varit spända. I samband med Plan Colombias (se avsnitt 3.17) tillkomst uppdragades Venezuelas militära underlägsenhet. Detta kan vara en av orsakerna till de kraftiga ökningar av den venezolanska försvarsbudgeten som skett under den senaste treårsperioden.

I *Peru* har Fujimoriregimens fall inneburit en ny öppning för demokratin. Korruptionsavslöjanden har avlöst varandra och en nationell sannings- och försoningsprocess har påbörjats för att klargöra utvecklingsförlopp och utkräva ansvar för det politiska våldet och brotten mot mänskliga rättigheter under perioden 1980-2000. Konfliktrisen anses för närvarande relativt låg. Dock finns grupper av aktiva medlemmar av maoistgerillan Sendero Luminoso på ett par platser i landet. Våldsamma demonstrationer mot privatiseringar ledde i juni 2002 till att undantagstillstånd infördes i södra Peru. Framtida konfliktscenarios hänger delvis samman med om den nuvarande regeringen under Toledo förmår leverera någon form av förbättringar i levnadsförhållanden till fattiga peruaner, framförallt på landsbygden.

I *Bolivia* finns en stark tradition av återkommande folkliga protester och demonstrationer, men dessa trappades upp under senare hälften av den förre presidenten Banzers styre. Den bolivianska statens policy för minskning av kokaodlingarna ledde till konfrontationer mellan militär och kokabönder. Regeringspolitiken inom områden som jordäggande, vattentillgång, lärarutbildning, lönenivåer och låneåterbetalningsvillko, har varit föremål för protester från andra grupper och bland annat yttrat sig i vägblockader och marscher, som tvingat regeringen till förhandling. En annan konflikt som blossat upp är den mellan jordägare och jordlösa, där en massaker på sju jordlösa bönder väckte stor uppmärksamhet. Bilden av konfliktrisen i Bolivia är komplex – ett antal allvarigare konflikter ligger och pyrr, men det är fortfarande oklart för de flesta bedömare hur lättantändliga dessa är.

1.9 Internflyktingsituationen

Situationen i Colombia, med 2 miljoner internflyktingar, har lett till en akut humanitär kris i flera områden (se avsnitt 3.17) och är ett stort problem. Som regionalt fenomen är den allt större strömmen av flyktingar från den väpnade konflikten i Colombia relativt nytt. UNHCR urskiljer tre olika typer av flyktingar. För det första stora grupper av människor som utsatts för uttalad fara och därför korsat gränsen för att hitta en tillfällig tillflykt och kunna återvända så snart situationen tillåter det. Dessa flyktingar är vanligast vid gränsen mellan Colombia och Venezuela. För det andra ”korridorflyktingar”, som korsar gränsen på ett ställe bara för att återvända till hemlandet genom ett mindre farligt gränsområde. Detta är vanligt vid gränserna till Ecuador och Venezuela. För det tredje reguljär migration, dvs individer och familjer som utan att registrera sig installerar sig mera permanent på andra sidan gränsen. Ofta söker de sig till familj, vänner eller kontakter och blir kvar i området. Detta sker vid Colombias alla gränser. Den förvärrade konflikten i Colombia har på detta sätt påverkat samtliga gränser. Följden är att olika våldsytttringar ökat (narkotika-

handel, terrorism, vapenhandel) och att alltför flyktingar befinner sig i en prekär humanitär situation.

1.10 Narkotikahandling

Från att varit en traditionell gröda för rituell, centralstimulerande och medicinsk användning i de indianska hushållen, har kokabusken blivit en av de få grödor som kan försörja en småbonde i Anderna. Den andinska regionen står för i princip all kokainproduktion i världen, och en liten men växande del av heroinet. Under de senaste tio åren har det gjorts stora investeringar i kokabekämpning och alternativa grödor. Trots det har den totala arealen kokaodlingar i regionen varit konstant kring 200.000 hektar, med en förskjutning av odlad areal från Bolivia och Peru till Colombia¹⁵. Med den geografiska förskjutningen har också tyngdpunkten ändrats, från många små arealer till så kallad industriell odling i större skala. Under senare tid finns det tecken på att både Venezuela och Ecuador i ökande utsträckning påverkas av Colombias narkotikahandel.

Centralamerika och Karibien är de största transitområdena för kokain till Nordamerika, medan Brasilien, Venezuela, Argentina och Södra Afrika har vuxit i betydelse för handeln med Europa. Eftersom det mesta av kokainet är avsett för export, sker mycket av regionens kokainkonsumtion just i transitländerna. Konsumtionen av halvfabrikatet koka-pasta har emellertid ökat snabbt i producentländerna.

Narkotikahandlingen i Sydamerika har allvarliga konsekvenser för samhället. Kriminalitet och våld ökar, nationella institutioner undermineras, regeringar försvagas, korruption brer ut sig, miljön förstörs och ekonomierna förvrängs. I Colombia gynnar den väpnade konflikten kokainhandlingen, samtidigt som narkotikainkomsterna bidrar till att finansiera konflikten. Den onda cirkeln koka-konflikt har skapats. Konflikter om kontrollen över territorier mellan de väpnade grupperna och narkotikabekämpningen drabbar ofta småbönder och civilbefolkning och ger upphov till internflyktingströmmar.

Metoderna att bekämpa kokaodlingarna varierar. I Bolivia dominerar frivillig och manuell utrotning av koka¹⁶, i Peru förbudslinjen och i Colombia kemisk flygbesprutning. Narkotikabekämpningen har kritiserats för att vara auktoritär och förtryckande och mer inriktad på kortsiktiga, mätbara mål, än långsiktiga utvecklingsprocesser. De nationella regeringarna har sällan definierat narkotikapolitiken själva, utan den har styrts av USA.

Inom EU och FN-systemet har en samsyn börjat skapas kring behovet att hitta en långsiktig lösning på problemen med odling, produktion och konsumtion av narkotika, genom att tackla de underliggande sociala, ekonomiska och politiska förhållandena. EUs stöd på narkotikaområdet går huvudsakligen till fattigdomsbekämpning och institutionsutveckling för bekämpning av narkotika, medan UNODCCP¹⁷ ger stöd till både alternativ produktion och institutionsutveckling. EU har också en kontinuerlig och samordnad diskussion med andinska regionen om narkotikafrågan och har en potential att kunna utgöra en balanserande faktor gentemot USAs politik på området. Eftersom konflikter, laglöshet och

¹⁵ Se Niklas Herrmann

¹⁶ I vissa fall har även narkotikabekämpningspolitiken i Bolivia mötts av starkt motstånd, och lett till väpnade konfrontationer

¹⁷ United Nations Office for Drug Control and Crime Prevention

statens frånvaro fungerar som grogrund för narkotikaindustrin, bedöms konflikthantering, demokratisering och respekt för mänskliga rättigheter verka direkt hämmande på produktionen.

USA är det land som mest betonar militär och polisiär narkotikabekämpning, och har därför kritiserats för att åsidosätta de mänskliga rättigheterna, förvärpa de väpnade konflikterna och skada miljön, utan att åstadkomma långsiktiga resultat.

Både Nordamerika och Europa har anklagats av regionens regeringar för att inte ha gjort tillräckligt för att bekämpa efterfrågan på hemmaplan, eller för att stoppa leveranserna av de kemikalier som används till kokainproduktion. Tvätt av narkotikapengar är ett annat område där det internationella samfundet anses ha kunnat sätta in bättre kontrollåtgärder.

1.11 Naturresurser och miljö

Sydamerika är, med sin artrikedom och variation av ekosystem, en mycket gynnad region när det gäller naturliga förutsättningar för jordbruk, skogsbruk och fiske. Utnyttjandet av naturresurserna präglas dock av misshushållning, vilken ökar sårbarheten och utgör ett hot mot regionens utveckling på sikt. Oklara äganderättigheter och inflyttning till ekologiskt känsliga områden leder till att marken används på ett icke hållbart sätt. Urbefolkningarna, med sitt direkta beroende av naturresurserna, är mest sårbara för miljöförstörelsen.

Sydamerika har de senaste tjugo åren präglats av en stark urbanisering. Då effektiv stadsplanering ofta saknats, har flera typiskt urbana miljöproblem uppstått: luftföroreningar, avsaknad av rent vatten, undermålig sophantering. De fattiga drabbas hårdast av dessa problem. Regleringarna, men också tillämpningen av de lagar och kontrollmekanismer som redan finns, lämnar mycket i övrigt att önska.

Avskogningen i Sydamerika har varit bland de mest omfattande i världen.¹⁸ De största orsakerna till avskogning är röjning för jordbruksmark, boskapsmark och timmeravverkning. En annan orsak är att narkotikabekämpningen medfört att odlarna trängts allt längre in i de tidigare ouppodlade skogarna, att giftiga kemikalier används i alla stadier av kokainproduktion, samt att besprutningarna av de illegala grödorna är miljöskadliga. Ansträngningar görs dock i positiv riktning. Bolivias skogsindustri belönades 2002 av WWF för att ha miljöcertifierat 1 mHA skog.¹⁹ Flera av de viktigaste internationella miljökonventionerna har undertecknats av majoriteten av länderna i Sydamerika. Dessvärre har miljöfrågorna överlag inte hamnat bland de mest prioriterade frågorna på den politiska agendan eller i de nationella budgetarna.

1.12 Jämställdhet

Som tidigare nämnts är kvinnor i högre grad än män drabbade av fattigdomen i Sydamerika. Kvinnor har också sämre utbildning och mindre politiskt inflytande än män. Detta hänger ihop med att det fortfarande är långt till jämställdhet. Ansträngningar för att uppnå positiva förändringar inom detta område försvåras av det starka

¹⁸ Tankepapper om miljö och hållbar utveckling inför regionstrategiprocessen om Sydamerika, s 3.

¹⁹ Godkänt för hållbart brukande.

inflytandet av machismos traditionella värderingar om mäns överordning i såväl samhällsliv som hem.

Den mest utsatta och marginaliserade gruppen i de andinska länderna är urbefolkningarnas kvinnor och flickor på landsbygden. Inom denna grupp återfinns de högsta siffrorna avseende mödradödlighet, tonårsgraviditeter, spädbarnsdödlighet och analfabetism.

Förutsättningarna för kvinnors deltagande i politiken har förbättrats på senare år. Ett exempel är beslutet i Bolivias kongress om att 30 procent av partiernas kandidater måste vara kvinnor; ett annat att Perus parlament utfärdat en lag om att alla kandidatlistor måste inkludera minst 25 procent kvinnor. I den nya colombianska regeringen är hälften av ministrarna kvinnor. Kvinnors reella politiska inflytande fortsätter dock att vara begränsat i den andinska regionen. I parlamenten ligger andelen kvinnor på mellan 9 och 18 procent (Bolivia 10%, Colombia 12% och Peru 18%).²⁰

Ett starkt juridiskt skydd för kvinnors rättigheter har blivit verklighet i samtliga andinska länder under 90-talet. Jämställdhetsmyndigheter har etablerats i flera länder. Lagar som brottsrubricerar våld i hemmet har antagits. De flesta ombudsmannaämbeten har sidoämbeten för kvinnors rättigheter. Även om den formella äganderätten stärkts till förmån för kvinnor, i bland annat Bolivia, så är det långt kvar till en attitydförändring hos vissa urbefolkningsgrupper, exempelvis på den bolivianska högplatån.

Kvinnorörelsen är tämligen heterogen och svår att kategorisera. Den ligger dock bakom viktiga landvinningar, som lagen mot våld i hemmet i Peru, grundandet av jämställdhetsmyndigheter i flera länder, eller ansträngningarna att bilda ett nätverk för kvinnans deltagande i fredsprocessen i Colombia.

Kommittén som följer upp staters efterlevnad av Konventionen om avskaffande av all sorts diskriminering av kvinnor (CEDAW) redovisar likalydande kommentarer och förslag till åtgärder beträffande kvinnors situation i alla de andinska länderna. Bland dessa kan nämnas behovet av kontrollmekanismer, utbildning och efterlevnad av de lagar som finns till skydd för kvinnors rättigheter.

Kvinnors deltagande i arbetsmarknaden har ökat avsevärt under de senaste decennierna. I Colombia, t ex, ökade kvinnornas andel av den ekonomiskt aktiva befolkningen från 19 procent 1964 till 46 procent 1991. Kvinnorna fortsätter emellertid att ha en oproportionerligt stor andel av de lågbetalda jobben, ofta i den informella sektorn.

1.13 Barns rättigheter

Fattiga föräldrar föder fler barn än rika, vilket innebär att en större del av barnen än av den vuxna befolkningen är fattig. Denna grupp barn blir en nyckel till om fattigdomen kommer att reproduceras också i nästa generation. Den ojämlika fördelningen i huvuddelen av Sydamerikas länder innebär också att dessa barn har sämre tillgång till utbildning, hälsovård etc. Fattiga barn väntas oftare bidra till familjens försörjning än rika, vilket har konsekvenser för skolgången.

²⁰ CAJ: Informe Annual sobre la Región Andina, Enero 2002

Barnarbete är vanligt förekommande i de andinska länderna samtidigt som fler barn går i skolan i dag än tidigare. Pojkar går i skolan i högre utsträckning än flickor. De åtgärder som satts in i flera länder för att säkra flickors tillgång till utbildning är ett steg på god väg, även om resultaten än så länge inte är fullt så positiva som skulle önskas. Diskriminering av barn sker också på grundval av etnicitet, funktionshinder med mera. Barnfattigdomen är iögonfallande i den andinska regionen, och bedöms som ett av de viktigaste skälen till att barnkonventionen inte efterlevs. Detta är också den största anmärkningen i de observationer och rekommendationer som gjorts av FNs Barnrättskommitté i relation till ländernas rapportering. Där framgår bland annat att Bolivia, Colombia, Ecuador och Peru har samma problembild. I dessa länder råder svårigheter att tillgodose barnets rätt att bli folkbokförd vid födseln, att utjämna regionala skillnader i hälsovård och utbildning, att bekämpa diskriminering på grund av kön och ras m.m. Även om vissa av länderna gjort framsteg i lagstiftning för barns rättigheter är det långt kvar till att dessa efterlevs i praktiken.

1.14 Mångkulturella samhällen

I alla Sydamerikas länder, möjligen med undantaget Uruguay, finns det urbefolkningar. I Bolivia, Peru och Ecuador utgör de en majoritet eller betydande del av befolkningen, medan de i andra länder utgör små minoriteter. Även afro-amerikanerna utgör stora grupper i bland annat Colombia – där de motsvarar 26 procent av befolkningen – och Brasilien. Urbefolkningarna och de svarta drabbas i större omfattning än andra av diskriminering av olika slag, och är överrepresenterade bland de allra fattigaste.

Det ojämlika maktförhållande som etablerades genom koloniseringen präglar fortfarande majoriteten av de sydamerikanska länderna, trots att diskrimineringen inte längre i samma utsträckning har stöd i lagstiftning. Under 1990-talet har bland andra Bolivia, Peru, Ecuador och Colombia antagit nya konstitutioner som etablerar att staterna är flerkulturella och multi-etniska samhällen.²¹

Karaktäristiskt för alla Sydamerikas urbefolkningar är att det är gruppen, inte individen, som är basen för samhällets organisering. Den ekonomiska utvecklingen, som ger individuellt ägarskap allt större betydelse, riskerar därför att stå i konflikt med urbefolkningarnas organisering. Urbefolkningens organisering i Bolivia sker på höglandet främst genom fackföreningar medan låglandsbefolkningen oftare organiserad efter etnisk-politiska linjer. Äganderätts- och självbestämmandefrågor upplevs som de mest akuta politiska frågorna för urbefolkningsgrupperna.

Bolivia var det första landet i regionen med två representanter för urbefolkningar i parlamentet 1980, och med aymara-indianen Victor Hugo Cárdenas som vice-president 1993. Peru har följt efter med Alejandro Toledo som president 2001. I Colombia gav den nya konstitutionen 1991 urbefolkningen rätt till två platser i senaten och en plats i deputerande-kammaren. Afro-colombianerna fick rätt till två platser i senaten. Resultaten i det senaste valet i Bolivia i juni 2002 innebär att

²¹ Dan Rosengren: Indigenous peoples of the Andean countries: cultural and political aspects

urbefolkningens representation i parlament och senaten avsevärt har förbättrats.

Många av de sydamerikanska länderna har flera officiella språk, men i praktiken är det nödvändigt att kunna spanska för att nå inflytande och kunna delta aktivt i de viktigaste politiska fora. De allra mest maktlösa i Sydamerika blir därför kvinnorna i urbefolkningen på landsbygden, som inte fullföljt skolundervisning och därför varken lärt sig spanska eller att skriva och läsa på sitt modersmål. Fullföljd skolgång och tvåspråkighetsundervisning är ett viktigt steg för att inkludera dessa personer i samhället.

1.15 Biståndsmiljön

I dag motsvarar det offentliga utvecklingssamarbetet (official development assistance, ODA) till Latinamerika cirka 4 miljarder USD, eller en procent av kontinentens årliga exportinkomster. Argentinas utlandsskuld var i början av år 2002 1000 gånger så stor som Sveriges årliga utvecklingssamarbete i Latinamerika.²²

	ODA, USD per capita	ODA, % av BNP
Argentina	2	0,0
Bolivia	79	7,5
Brasilien	1	0,0
Chile	8	0,1
Colombia	4	0,2
Ecuador	14	0,9
Paraguay	15	0,9
Peru	20	0,8
Uruguay	7	0,1
Venezuela	2	0,0

Källa: Världsbanken, World Development Report 2000/2001

Som framgår är det bara i ett land som utvecklingssamarbetet har en finansiellt framträdande roll, nämligen Bolivia. Finansieringen av utvecklingssamarbetet i Sydamerika sker till stor del genom långivning från de stora internationella finansieringsinstitutionerna, främst Interamerikanska utvecklingsbanken, IDB, Världsbanken och Internationella valutafonden, IMF. Europeiska Kommissionen står för en betydande del av det utvecklingssamarbete som sker på gävbasis. FN-systemet har betydelse genom sin närvaro i samtliga länder i regionen, men har förhållandevis små egna resurser. De största bilaterala givarna är USA, Japan, Tyskland och Spanien. Varken i Bolivia, Colombia eller Peru tillhör Sverige de tio största givarna (Top Ten Donors of net ODA 1998-1999, OECD, World Bank).

Utvecklingssamarbetet genom Europeiska Kommissionen styrs bland annat av ALA-förordningen (det regelverk som styr Kommissionens utvecklingssamarbete med Asien och Latinamerika) och på region- och

²² Stefan de Vylder s.39

landnivå av särskilda strategier. Arbetet med en reviderad ALA-förordning påbörjades 2002 och Sverige deltar som medlemsland aktivt i detta arbete. Utvecklingssamarbetet genom Kommissionen spänner över ett brett register av insatser, allt från ekonomiskt samarbete (med fokus på ömsesidigt intresse och ökandet av den europeiska närvaron i Latinamerika), stöd till regional integration och till särskilda insatser inom flera större sektorer i de fattigare länderna. Kommissionens utvecklingssamarbete ger ett regionalt stöd till de andinska länderna inom områden som främjar den ekonomisk-politiska integrationen, ländernas handelspolitik och inom förebyggande av naturkatastrofer. Kommissionen har generellt sett visat svagt intresse för givarkoordinering på plats, varför ett samordnat agerande mellan ambassader, Sida och UD är viktigt. Detta framhålls av handlingsplanen för agerande inom EGs utvecklingssamarbete med Latinamerika (2000), utarbetad av Sida, där Bolivia, Colombia och Peru är prioriterade länder i Sydamerika. Prioriterade sakområden är bland annat påverkan i utarbetandet och uppföljningen av Kommissionens landstrategier och det arbete Kommissionen driver för att främja regional integration.

Generellt sett är samordningen på plats bristfällig mellan bilaterala givare och de internationella finansieringsinstitutionerna, i första hand VB och IDB. En av orsakerna till detta är att en stor del av de landspecifika besluten tas på central nivå vid institutionernas respektive huvudkontor i Washington. Samordningen blir därför beroende av hur väl den aktuella institutionens fältrepresentation lyckas relatera centrala beslut och riktlinjer till den lokala verksamheten, inklusive övriga givares arbete på plats. Vad gäller de svenska relationerna till IDB skulle dessa kunna bli mer effektiva. Sida kommer därför, tillsammans med UD, att se över hur samarbetet med IDB kan förbättras.

Samordningen med det multilaterala systemet, och andra bilaterala givare, varierar samtidigt från ett land till ett annat. I Bolivia fungerar givarsamordningen, ledd av den bolivianska staten, mycket bra. I Colombia fungerar givarsamordning mellan EUs medlemsländer, medan det i ett land som Peru oftast saknas.

Bilaga 2: The Millennium Development Goals

(Ref. DAC GL)

1. Eradicate extreme poverty and hunger
 - 1.1. Halve the proportion of people living in extreme poverty by 2015 (ref. jämförelseår)
 - 1.2. Halve the proportion of people who suffer from hunger by 2015 (ref: 800 milj. 1990)
2. Achieve universal primary education for both girls and boys by 2015
3. Eliminate gender disparity in primary and secondary education by 2005 and on all levels by 2015
4. Reduce the under-five mortality rate by 2/3 no later than 2015
5. Reduce the maternal mortality rate by 3/4 no later than 2015
6. Combat hiv/aids, malaria and other diseases
 - 6.1. Have halted and begun to reverse the spread of hiv/aids by 2015
 - 6.2. Have halted and begun to reverse the incidence of malaria and other major diseases
7. Ensure environmental sustainability
 - 7.1. Integrate the principles of sustainable development into country policies and programmes by 2005 and reverse the loss of environmental resources by 2015
 - 7.2. Halve the proportion of people without sustainable access to safe drinking water
 - 7.3. Have achieved a significant improvement in the lives of at least 100 million slum-dwellers by 2015
8. Develop a global partnership for development
 - 8.1. Develop an open, rule-based, predictable, non-discriminatory trading and financial system.
 - 8.2. Address the special needs of the least developed countries
 - 8.3. Address the special needs of landlocked countries and small island developing states
 - 8.4. Deal comprehensively with the debt problems of developing countries
 - 8.5. Develop and implement strategies for decent and productive work for youth
 - 8.6 Provide access to affordable, essential drugs in developing countries
 - 8.7 Make the benefits of new information technologies available

	Argentina	Bolivia	Brasilien	Chile	Colombia	Ecuador	Paraguay	Peru	Uruguay	Venezuela Latin Am & Karibien	Länder med låg inkomst globalt
SOCIAL UTVECKLING											
% av befolkningen som lever på mindre än	-	14.4	11.6	< 2.0	19.7	20.2	19.5	15.5	<2.0	23.0	
1 USD/dag (1983-1999)											
Fattigaste 20% andel av inkomst/konsumtion	-	4.0	2.2	3.3	3.0	5.4	1.9	4.4	5.4	3.0	
(1990-1999, olika år)											
Gini index (*4)	-	44.7	60.7	56.6	57.1	43.7	57.7	46.2	42.3	49.5	
Medellivslängd	73.4	62.4	67.7	75.3	71.2	70.0	70.1	68.8	74.4	72.9	59.7
Spädbarnsdödlighet/ 1000 födda	18	62	32	10	25	25	26	40	14	20	80
Läskunnighet i % män/kvinnor	97/97	97/79	85/85	96/95	92/92	93/89	94/92	94/85	97/98	93/92	
% av bef som inte har tillgång till säkra vattenkällor	21	21	17	6	9	29	21	23	2	16	
DEMOKRATISK UTVECKLING											
Feedom House Index (*5)											
Politiska rättigheter	2	1	3	2	4	2	4	5	1	4	
Medborgerliga friheter	3	3	4	2	4	3	3	4	2	4	
Frifhetsstatus 1999hiv/aids2000	F	F	PF	F	PF	F	PF	PF	F	PF	hiv/aids
Press Freedom Index 2002 (*6)	37/PF	25/F	32/PF	22/F	60/PF	40/PF	51/PF	30/PF	25/F	44/PF	
Corruption Perceptions Index (*7)	70	89	45	17	57	89	98	45	32	81	

	Argentina	Bolivia	Brasilien	Chile	Colombia	Ecuador	Paraguay	Peru	Uruguay	Venezuela Latin Am & Karibien	Länder med låg inkomst globalt
2002 Transparency International	2.8	2.2	4.0	7.5	3.6	2.2	1.7	4.0	5.1	2.5	
Gender Related Development Index (GDI) 2002 (*8)	0.836	0.645	0.751	0.824	0.767	0.718	0.727	0.729	0.828	0.764	
% kvinnor i parlamentet	31.3	10.2	6.7	26	12.2	14.6	8.0	18.3	36.0	9.7	
% kvinnor på ministernivå	7.3	-	0	25.6	47.4	20	-	-	-	0	

Huvudkälla: Human Development Report 2002 (UNDP). Siffrorna härrör huvudsakligen från år 2000 om inget annat anges.

*1 World Bank, World Development Indicators 2002

*2 Mättet visar ett lands energiuttag i förhållande till BNP.

*3 Latin American Monitor, 25 juni 2002

*4 Gini index: Mäter i vilken utsträckning inkomstfördelningen (eller konsumtionen), antingen per individ eller på hushållsbasis, avviker från en helt rättvis fördelning. 0 innebär en totalt jämnt fördelad inkomst (eller konsumtion) medan 100 visar på en totalt ojämn fördelning.

*5 Freedom House Index värderar politisk frihet och medborgerliga rättigheter i en nation på en skala från 1 till 7. Högre tal anger sämre uppfyllande av dessa. F=Free, PF= Partly Free, NF= Not Free.

*6 Press Freedom Index bedömer pressfrihet i en nation utifrån fyra kriterier på en skala mellan 0-100. De kriterier som bedöms är: Lagar och förordningar (vikt i skala 0-30), Politiska påtryckningar och kontroll (0-30), Ekonomiskt inflytande på innehåll (0-30) samt repression i form av våld och censur (0-10). Ju högre tal på skalan desto mindre pressfrihet. F=Free, PF= Partly Free, NF=Not Free. Både Freedom House Index och Press Freedom Index genomförs och publiceras av det oberoende forskningsinstitutet Freedom House.

*7 Corruption Perceptions Index är etablerat av Transparency international och baseras på undersökningar gjorda över värderingar hos bl.a näringslivsrepresentanter, akademiker och riskanalytiker. Indexet går från 0 (mycket korrupt) till 10 (låg grad av korruption). I ovanstående tabell anges landets position bland de 102 länder som studien omfattade överst och under detta anges korruptionsindexet för respektive land.

*8 GDI är ett sammansatt index som mäter möjligheterna till ett långt och hälsosamt liv, kunskap och en godtagbar levnadsstandard i olika länder. Indexet är justerat för att visa skillnader mellan kvinnor och män. Ju större skillnaden är mellan GDI-värdet och HDI-värdet desto större är skillnaden mellan könen i fråga om grundläggande mänsklig utveckling.

Bilaga 4: Ratificeringsläget konventioner och instrument för MR

	Argentina	Bolivia	Brasilien	Chile	Colombia	Ecuador	Paraguay	Peru	Uruguay	Venezuela
Generella instrument										
Internationella fördraget om ekonomiska, sociala & kulturella rättigheter, FN 1966	R	G	G	R	R	R	G	R	R	R
Internationella fördraget om civila och politiska rättigheter, FN 1966	R	G	G	R	R	R	R	R	R	R
Fakultativa Protokoll till om Int. fördraget om civila och politiska rättigheter, FN 1966	G	G	NEJ	G	R	R	G	G	R	R
Andra fakultativa protokollet: avseende avskaffandet av dödsstraff, FN 1966	NEJ	NEJ	NEJ	NEJ	G	G	NEJ	NEJ	G	G
Amerikanska Konventionen om Mänskliga rättigheter, OAS 1966	R	G	G	R	R	R	R	R	R	R
Tillägsprotokoll till Amerikanska Konventionen om MR avs. Ekonomiska, sociala & kulturella rättigheter, OEA 1988	G	G	G	G	G	R	R	R	R	R
Protokoll till Amerikanska Konventionen avs. avskaffandet av dödsstraff. OAS 1990	NEJ	NEJ	R	G	NEJ	R	R	NEJ	R	R
Instrument avs. folkmord, krigsförbrytelser och grova humanitära brott										
Konventionen för förebyggande av och bestraffning av folkmord. FN 1948	G	R	R	R	R	R	R	R	R	G
Konventionen avs. de krigsförbrytelser och grova humanitära brott som ej kan preskriberas. FN 1970	NEJ	G	NEJ	NEJ	NEJ	NEJ	NEJ	NEJ	G	NEJ
Instrument avs. slaveri, slavhandel och tvångsarbete										
Konventionen avs. slaveri. FN 1926	NEJ	G	NEJ	G	NEJ	G	NEJ	NEJ	NEJ	NEJ
Tilläggskonvention avs. avskaffandet av slaveri, slavhandel och institutioner jämförbara med slaveri. FN 1956	G	G	G	G	NEJ	G	NEJ	G	G	NEJ
Fördrag för motverkande av slavhandel och exploatering av prostitution. FN 1950	G	G	R	NEJ	NEJ	R	NEJ	NEJ	NEJ	G
Fördrag (Nr.29) avs. tvångsarbete. ILO 1930	R	NEJ	R	R	R	R	R	R	R	R
Fördrag (Nr 105) avs. avskaffandet av tvångsarbete. ILO 1957	R	R	R	R	R	R	R	R	R	R

	Argentina	Bolivia	Brasilien	Chile	Colombia	Ecuador	Paraguay	Peru	Uruguay	Venezuela
Fördrag (Nr 122) avs anställningspolitik. ILO 1964	NEJ	R	R	R	NEJ	R	R	R	R	R
Fördrag (Nr 135) avs. skydd o. förmåner för arbetarrepresentanter. ILO 1971	NEJ	NEJ	R	R	NEJ	NEJ	NEJ	NEJ	NEJ	NEJ
Fördrag (Nr 141) avs. Lantarbetarorganisationer och deras funktion i den ekonomiska o. sociala utvecklingen. ILO 1975	NEJ	NEJ	R	NEJ	NEJ	R	NEJ	NEJ	R	R
Fördrag (Nr 151) avs. skydd av fackföreningsrätten och procedurerna för att fastslå anställningsvillkor i offentlig förvaltning. ILO 1978	R	NEJ	NEJ	R	R	NEJ	NEJ	R	R	NEJ
Instrument avs. kvinnor										
Interamerikanska Konventionen avs. medgivande av kvinnors politiska rättigheter. OAS 1948	R	R	R	R	R	R	R	R	R	R
Interamerikanska Konventionen avs. kvinnors civila rättigheter. OAS 1948	R	R	R	R	R	R	R	R	R	R
Interamerikanska Konventionen för att förhindra och bestraffa våld mot kvinnor. OAS 1994	R	R	R	R	G	R	R	R	R	R
Instrument avs. barn										
Konventionen om barnets rättigheter. FN 1989	R	R	R	R	R	R	R	R	R	R
Instrument avs. Diskriminering										
Internationella Konventionen om avskaffande av alla former av rasdiskriminering. FN 1965	R	R	R	NEJ	R	NEJ	G	G	NEJ	R
Konventionen om avskaffande av alla former av diskriminering mot kvinnor. FN 1979	R	R	R	R	R	R	NEJ	R	R	R
Fördrag (Nr 100) om lika ersättning till män respektive kvinnor för arbete av lika värde. ILO 1951	R	R	R	R	R	R	R	R	R	R

Källa: IIDH, Instituto Interamericano de Derechos Humanos, San José, Costa Rica, www.unhchr.ch, 011022 och 020124 www.ilo.org, 020123 www.oas.org, 020123

R= ratificerat, G= på gång (accession, succession, signature), D= ratificerat delar

NEJ: inte ratificerat

Demokratiska värderingar i Sydamerika enligt Latinobarómetro 2002 (* 1)

	Argentina	Bolivia	Brasilien	Chile	Colombia	Ecuador	Paraguay	Peru	Uruguay	Venezuela
Landets 3 främsta problem	Arbetslöshet	Arbetslöshet	Arbetslöshet	Arbetslöshet	Terror/Gerilla	Låga löner	Arbetslöshet	Arbetslöshet	Arbetslöshet	Arbetslöshet
enligt befolkningen	Korruption	Låga löner	Kriminalitet	Låga löner	Arbetslöshet	Korruption	Korruption	Låga löner	Låga löner	Låga löner
ning	Fattigdom	Korruption	Drogkonsumtion	Fattigdom	Otrygg	Arbetslöshet	Kriminalitet	Fattigdom	Fattigdom	Otrygg anställ-
	Anställning									
Viktigast för framgång i livet	Utbildning	Utbildning	Utbildning	Utbildning	Utbildning	Utbildning	Utbildning	Utbildning	Utbildning	Utbildning
De 3 institutioner som åtnjuter	Kyrkan	Kyrkan	Kyrkan	Kyrkan	Kyrkan	Kyrkan	Kyrkan	Kyrkan	Polisen	Kyrkan
högst förtroende	TV	TV	Militären	Polisen	Militären	TV	TV	TV	Kyrkan	Militären
	Militären	Militären/	Banker	TV	TV	Militären	Privata Företag	Militären	TV	Banker
	Banker									
De 3 institutioner som åtnjuter	Politiska Partier	Politiska Partier	Politiska Partier	Politiska Partier	Politiska Partier	Kongressen	Regeringen	Politiska Partier	Polisen	Politiska Partier
lägst förtroende	Regeringen	Kongressen	Kongressen	Regeringen	Rättsväsendet	Politiska Partier	Rättsväsendet	Rättsväsendet	Politiska Partier	Rättsväsendet
	Banker	Regeringen	Regeringen	Kongressen	Kongressen	Rättsväsendet	Kongressen	Regeringen/	Privata företag	Kongressen
	/Banker									
% av bef. som anger att man										
kan lita på andra människor	23	27	3	17	14	23	6	14	36	12
% av bef. som anger att man										
inte kan lita på andra	75	69	95	80	84	75	93	78	61	81

	Argentina	Bolivia	Brasilien	Chile	Colombia	Ecuador	Paraguay	Peru	Uruguay	Venezuela
% av bef. som anser att										
korruptionen har ökat	93	88	84	70	89	91		71	82	80
% av bef som själva har										
upplevt korruption	24	24	61	12	19	23	22	26	14	30
% av bef. som anser att										
drogkonsumtionen har ökat	87	77	92	88	88	86	94	73	82	88
% av bef. som uppger att de										
har utsatts för brott	47	36	35	35	37	42	46	38	29	46

Latinobarómetro är en årlig enkätundersökning som genomförs i 17 länder i Latin Amerika genom den oberoende ideella organisationen "Corporación Latinobarómetro". Undersökningen speglar opinion, värderingar och beteende hos de ca 400 miljoner invånarna i området.

Ovanstående information representerar 100 procent av befolkningen förutom i Uruguay (80%), Argentina (73,8%), Chile (70%), Brasilien (60%), Colombia (51%), Venezuela (48,87%) samt Paraguay (30%).

Att halvera fattigdomen i världen till år 2015 är vår tids största utmaning. Det kräver samarbete och uthållighet. Samarbetsländerna ansvarar för sin utveckling. Sida förmedlar resurser och utvecklar kunskap och kompetens. Det gör världen rikare.

STYRELSEN FÖR INTERNATIONELLT
UTVECKLINGSSAMARBETE

105 25 Stockholm
Besöksadress: Sveavägen 20
Telefon: 08-698 50 00
Telefax: 08-698 56 15
www.sida.se, info@sida.se